

Zonnebaars Gevaar in het water

Kijken, kijken, kopen en daarna pas nadenken. Een conclusie die helaas bij menig vijver- of aquariumeigenaar kan worden getrokken na aanschaf van de zonnebaars. De overige vissen in hun privéwatertje komen in de verdrukking en verdwijnen hierna vaak als sneeuw voor de zon. En wat doen ze er dan mee? Weggooien in het 'wild', met alle gevolgen van dien.

De zonnebaars heeft het onder meer gemunt op bedreigde soorten als de venwitsnuitlibel en vinpootsalamander.

IK GENIET VAN DE PRACHTIGE VIS, MAAR IK REALISEER ME DAT HIJ HIER BETER NIET HAD KUNNEN ZIJN

Een kleurrijke vis in een tijdschrift trekt sterk mijn aandacht. Helaas kom ik er al snel achter dat de vis blijkbaar niet bij iedereen even geliefd is. De *Lepomis gibbosus*, zoals de zonnebaars heet, heeft lelijke streken, vermenigvuldigt zich razendsnel en is dominant. Deze vis komt uit Noord-Amerika en is in veel zoetwaterplassen van onder andere Nederland en België te vinden. Een belangrijke verklaring hiervoor is het uitzetten van de zonnebaars in het buitenwater. Eigenaren van vijvers die het beestje willen lozen, om welke reden dan ook, kiezen vaak voor een sloot, meertje of een recreatieplas. De zonnebaars past zich goed aan in deze wateren en speelt hierin een dominante rol in. Waterschappen ontraden deze uitzetting sterk om de exoot niet de overhand te laten krijgen waardoor ze wel eens het natuurlijke evenwicht kunnen verstoren. Een aantal tuincentra verkopen de zonnebaars niet meer vanwege hun veelvoudige voortplanting met het risico dat ze door eigenaren uit de vijver worden verwijderd en in het 'wild' worden gedropt met alle gevolgen van dien. Met klem wordt dan ook geadviseerd geen zonnebaars, of andere vissoorten, uit de vijver of het aquarium als afvalproduct uit te zetten in sloten of plassen. Voor het ecosysteem kan dit rampzalige gevolgen hebben.

POSEREN

In gedachten zie ik de zonnebaars al voor mijn camera poseren en maak plannen om deze beauty onder water te ontmoeten. Maar waar begin je dan? Ondanks de informatie dat ze in veel zoetwaterplassen te vinden zijn, kan je niet zo maar lukraak je duiksetje aantrekken. Uiteindelijk vind ik het bericht op internet dat ik zocht: zonnebaars in grindafgraving Boschmolenplas. Daar moet ik heen! Zo gezegd zo gedaan. Een rotsachtige bodemstructuur met plantengroei zorgt voor mijn geschikte ontmoetingsplaats. Onze dagduiken leveren een bijzonder slecht resultaat, één zonnebaars tussen de stenen en niet te benaderen. Schemer- en nachtduiken brengen gelukkig meer uitkomst. De exoot komt tevoorschijn en laat zich bewonderen. Het is een schichtige vis. Ze zwemmen snel korte stukjes, wachten dan enkele tellen doodstil en zwemmen weer door. In die stille momenten moet je klaarliggen met

De vissoort uit Zuid-Amerika bedreigt diertjes die van oorsprong in de vennen voorkomen.

de camera in de aanslag om het plaatje te schieten. Dat moet wel in overleg tussen de zonnebaars én de fotograaf... Fotografen onder ons weten wat ik hiermee bedoel. Zonnebaarsen kunnen circa 15 centimeter groot worden en leven dicht tegen de wateroppervlakte. Vanaf de kant gezien lijken ze overdag te genieten van het zonnetje dat zo vlak onder de waterspiegel doorkomt. Het zou best wel eens kunnen dat ze daar hun naam aan te danken hebben. Beide geslachten hebben een zwarte vlek achter de kieuwdeksels. Bij het mannetje is nog een rode vlek extra zichtbaar en wordt hierdoor duidelijk onderscheiden. Het vrouwtje is overigens minder intens gekleurd. De paaiperiode is van het late voorjaar tot in de vroege zomer. Daarbij wordt voor veel nageslacht gezorgd. Het mannetje maakt een ondiep kuiltje waar hij de eieren afzet en heeft de broedzorg totdat de nakomelingen vrij rond kunnen zwemmen. Het voedsel bestaat onder andere uit eitjes en larven van amfibieën en insecten. Opeens zie ik een jong baarsje over de rug van een zonnebaars kruipen tot voorbij zijn bek. Ik verwacht een prooiaanval van deze exotische vis. Gelaten laat deze het jonge baarsje passeren om hem vervolgens weer vrolijk verder te laten zwemmen. Wat een bizar moment is dit, met een foto als leuke herinnering. Ik verlaat het water en bekijk de beelden met een dubbel gevoel. Aan de ene kant geniet ik van deze prachtige vis onder water, maar aan de andere kant realiseer ik mij ook dat deze vis hier beter niet had kunnen zijn.

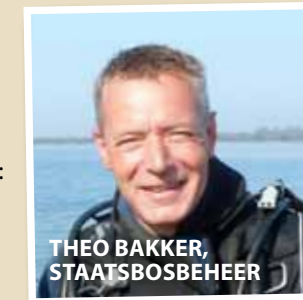
INTERVIEW

Zet geen vissen uit in het 'wild'

In november zijn 800 snoeken uitgezet in het Mastbos in Breda. Dit ter bestrijding van de zonnebaars. Theo Bakker, Boswachter Monitoring en Natuuradvies bij Staatsbosbeheer, vertelt meer over de 'plaag'.

Hoelang zit de zonnebaars al in het Mastbos?

«Het begon een jaar of tien geleden. Ineens zaten ze er: zonnebaarsjes. Wij hebben uit zes venntjes in het Mastbos inmiddels 95.000 zonnebaarsen gevangen. Maar het vangen van de vissen bleek geen succes want het Mastbos heeft veel verbindingen met verschillende wateren waar ze nog steeds in groten getale voorkomen.»

THEO BAKKER, STAATSBOSBEHEER

als wij in het voorjaar stoppen met het vangen - in verband met het amfibieënseizoen - het erop lijkt dat we in de zomer weer opnieuw de netten in het water hebben als er ogenschijnlijk niets is gebeurd. We vangen nu

alweer grote aantallen, terwijl we slechts kleine hoeveelheden vingen toen we gestopt waren.»

De snoek moet de populatie indammen?

«De snoek is een jager en staat hoog in de voedselketen. Een snoek is een echte kannibaal waardoor ze bij voedselschaarste elkaar opvreten. Hun hoofdvoedsel is voornamelijk vis en ze zijn zo een goede oplossing om de baarsen te vangen. Natuurlijk bestaat er een kans dat jonge snoeken zich ook focussen op amfibieën en andere waterdiertjes. Het idee is echter dat snoeken zich vooral te goed gaan doen aan de zonnebaars waardoor er ook weer kansen zijn voor een mooie onderwaterbegroeiing waar amfibieën en ongewervelde zich gemakkelijk kunnen verschuilen. In het uiterste geval is de snoek een soort die relatief gemakkelijker te vangen is dan duizenden zonnebaars.»

Waarom zijn ze zo'n probleem?

«Zonnebaarsen leveren vooral een probleem op in afgesloten wateren waar geen predators voorkomen, zoals snoeken. Hierdoor vreten ze door hun massale aanwezigheid alle amfibieën en ongewervelden zoals libelle larven en waterinsecten op. Uiteindelijk heb je water met enkel zonnebaarsen.»

Hoe heeft de vis zich zo snel kunnen verspreiden?

«We kunnen concluderen dat verschillende natuurherstelprojecten de zonnebaars in de hand heeft gewerkt. Door vernattingsprojecten (het herstellen van pure natuur door onder andere het uitgraven van grote graven door de mens, het dempen van sloten of sterk verdiepen, red.) komt meer water vrij waardoor de visjes gemakkelijker en verder naar de 'hogere' gronden kunnen komen. Daarnaast zorgen de herinrichtingsprojecten ervoor dat veel kale grond beschikbaar is waar ze gemakkelijk broedkuilen kunnen aanleggen. Hiermee zorgen ze ook dat de ondiepe oeverzone vrij gehouden wordt van vegetatie. Geen ontwikkeling van mooie oeverplanten en daarmee geen schuil- en opgroeimogelijkheden voor andere waterdiertjes. De vermenigvuldiging gaat zo snel dat

Staatsbosbeheer heeft in Breda snoeken uitgezet om de exotische zonnebaars te bestrijden. Links Theo Bakker.